

DOI 10.51558/2490-3647.2023.8.2.223

UDK 821.163.4(497.6).09:398.21
9292 Ejubović M.

Primljeno: 30. 05. 2023.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Ali Hasanović

MUSTAFA EJUBOVIĆ – ŠEJH JUJO IZMEĐU USMENIH PREDAJA I DOKUMENTIRANE BIOGRAFIJE

Na prelazu između 17. i 18. stoljeća u Bosni i Hercegovini je živio jedan od naših prominentnih pisaca na arapskom jeziku Mustafa Ejubović - Šejh Jujo. Pored toga što je bio veoma plodonosan autor iz oblasti arapske stilistike i islamske teologije, cijenjen ne samo kod nas, već i diljem tadašnje Osmanske carevine, jedna je i od najznačajnijih ličnosti bošnjačkih usmenih predaja. O njemu se posljednjih nekoliko stoljeća prepričavaju razne zgode koje su generacijama raspirivale narodnu maštu i snažile vjerovanje. U tim kazivanja, koje u bošnjačkoj usmenoj tradiciji pripadaju žanru usmenih *predaja o evlijama*, akcenat je stavljen na čudesa i natprirodne moći kojima su bili obdareni ovi nesvakidašnji ljudi. Ono što je interesantno u slučaju ovog neobičnog mostarskog muftije, je to što o njemu, za razliku od drugih ličnosti iz predaja u BiH, ima mnogo biografskih podataka i činjenica, pa je iznimno zanimljiv njihov dodir sa brojnim usmenim predajama, što je kod mnogih istraživača proizvelo kontroverzne stavove.

Ključne riječi: Šejh Jujo; predaja; predaje o evlijama; biografija

UVOD

Predaje o svecima i duhovno posvećenim ljudima karakteristične su za sve religije i narode svijeta. Ne postoji nijedna značajnija vjerska zajednica koja svojim pobožnjacima nije pridavala posebnu pažnju. Štaviše, takve priče postajale su kroz stoljeća sastavni dio tradicije i to ne samo u abrahamovskim monoteističkim vjerama,

već i u budizmu i hinduizmu kao i drugim istočnjačkim religijama i pravcima, u kojima su priče o duhovnim učiteljima i guruima bile od prvorazredne važnosti. Ono što je izazivalo interesovanje kod većine vjernika (čitalaca/slušalaca), uglavnom nisu činjenice i njihov stvarni život, već raznorazna čudesa i nadnaravne pojave, koje se vežu za protagoniste predaja. Pripisujući im snagu vjere njihovi mnogi postupci su često bili izvan pravila i zakonitosti vremena, prostora i izvan dosega razuma. Stoljećima je narod crpio svoju duhovnu snagu upravo iz takvih kazivanja, pronalazeći u njima inspiraciju vlastite vjere i duhovnosti, jer su običnom čovjeku stroga doktrinarna učenja i teološke knjige oduvijek bili isuviše složeni i strani. Štaviše, izuzimajući neke slučajeve gdje je crkva kanonizirala te priče, one su rijetko bile oprečne oficijelnim vjerskim učenjima i dogmama.

Međutim, nije jedini razlog te očigledne suprotstavljenosti samo nepristupačnost teoloških djela, religijskih pravila i dogmi, već i to što vjernici, u praksi, često nisu imali povjerenja u svećenstvo, koje je uglavnom bilo blisko vlasti ili politici. Štaviše, neke sasvim prizemne ideje i interesi našli su put u kreiranju određene vjerske dogme, kanona ili pravila. Kada bismo analizirali uticaj Rima ili Bizantije na današnje kršćanstvo ili uticaj emevijskog ili abasijskog hilafeta na današnji islam, vidjeli bismo kako mnoga učenja nemaju nikakve veze sa svojim izvorima i da su, itekako, presvučena određenom ideologijom i interesima tadašnjih vladara. Isti je slučaj i sa modernim državama i kulturama čije su ideologije također ostavile traga na sve svjetske religije, tako da je u današnjim društvima teško odvojiti nacionalno ili etničko od vjerskog i duhovnog. Kroz historiju obični narod rijetko je, zato, svoju duhovnu snagu tražio u teološkim knjigama, ili uputama oficijelnog svećenstva, a češće u pričama i predajama o pobožnim ljudima. O bilo kojoj religiji da je riječ, kroz njenu povijest su se mijenjali, zavisno od trenda i društvenih kretanja, raznorazne interpretacije, škole, pravci i denominacije, ali priče i predaje o svecima i duhovnim prvacima su trajale i zauzimale značajno mjesto.

Kada govorimo o našim prostorima, među prvim pisanim djelima na južnoslavenskim jezicima prednjače žitija svetaca (hagiografije), koja imaju dugu i bogatu tradiciju i bila su popularna među čitaocima, gotovo koliko i Sveto pismo. Ali ne samo da su predaje o svecima bile temelj crkvene literature, već su, u to vrijeme, bile i nezaobilazna tema u književnosti. Naročito popularno štivo bilo je *Varlaam i Joasaf*, roman koji je, ustvari, kristijanizirana pripovijest o Gotama Budi i predstavlja svojevrsni sinkretizam dvije religije (Deretić 1990). Paralelno sa hagiografijama koje su baštinjene unutar kršćanske tradicije, među muslimanima Balkana, čak i prije masovnog širenja islama u Bosni i Hercegovini, kružile su

pripovijesti i predanja o Sari Saltuku, bektašijskom mistiku i sufiji (Mićijević 2005). Zanimljivo je da su priče o njemu nadilazile granice religije kojoj je pripadao, tako da je ovaj legendarni lik uživao ugled nerijetko i među kršćanima. Nije, također, nepoznata ni činjenica da su i Vasilija Ostroškog muslimani uvažavali kao velikog mistika i bogougodnika (Anadolija 2015), a ti oblici, ne samo međusobnog uvažavanja, već i određenog sinkretizma svakako nisu bili rijetki i slučajni. Ako su oficijelne religije kroz cijelu povijest uglavnom bile međusobno suprotstavljene, i ako su stalno naglašavale razlike i pojačavale nesuglasice, životi svetaca i priče o njima su išle u drugom pravcu. Bez obzira na različite obrede, molitve i metode bogoslužnja, svi oni su prolazili kroz ista ili slična duhovna stanja i zato svoju vlastitu religiju nikada nisu doživljavali kao ekskluzivnu. Za njih religije nisu predstavljale ništa drugo nego različite puteve koji vode jednom istom cilju. Upravo zbog toga su često bili optuživani za heterodoksiju, a nerijetko su, naročito u teokratskim režimima, proglašavani i hereticima. Međutim, njihova popularnost u narodu uvijek je bila istaknuta i zato su priče o njima nadživjele svoje vrijeme, možda iz istog razloga iz kojeg su epski junaci ostali zapamćeni, iako su oficijelnom historiografijom cirkulirala neka druga imena, a centri moći se trudili da junacima predstave neke druge ličnosti.

Međutim, priče i predaje o svecima i duhovnim prvacima nisu nikada ostale samo stvar prošlosti. I u novijoj su književnosti pronašle svoje mjesto i bile predmet interesovanja mnogih svjetskih književnika. Gustave Flaubert je još 1874. napisao *Iskušenja svetog Antonija* za koja je tvrdio da su njegovo životno djelo. Radnja romana je bazirana upravo na životu monaha i isposnika, Sv. Antonija, koji je živio od 251. do 356. godine i koga zbog njegovih unutarnjih duhovnih borbi i pustinskog asketizma smatraju ocem monaštva. I nije to jedino Flaubertovo djelo o nekom kršćanskom svecu, poznata je i njegova *Legenda o svetom Julijanu Neznancu*. Hermann Hesse napisao je *Sidartu*, po mnogima najljepšu knjigu o Budi, ali i nezaobilazno štivo za sve koji traže duhovni smisao izvan oficijelnih religija. I u domaćoj književnosti često se pisalo o značajnim duhovnim prvacima. O Hasanu Kaimi-babi pisao je Derviš Sušić, o Šejh Juji Alija Nametak, a o Abdulvehabu Ilhamiji Rešad Kadić. O Vasiliju Ostroškom Milovan Đilas je napisao priču (2003) u kojoj problematizira nastanak svetaca u Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Smatrao je sv. Vasilija jedinim pravim svecem, dok su svi drugi postali sveci jer su bili vlastela ili im je oficijelna crkva iz drugog razloga bila naklonjena. U ovakvim tipovima ljudi, kao što je bio Vasilije Ostroški, Đilas je vidio idealiste koji podnose život, odriču se samih sebe, suočavaju se sa svojim dubokim tajnama i žrtvuju se za druge.

PREDAJE – HISTORIJSKO-TEORIJSKI POGLEDI

Kada govorimo o *predajama* u žanrovskom smislu, one su specifičan oblik usmene proze raširen u većini evropskih i svjetskih književnih tradicija. Veoma su bliske legendama, a u nekim tradicijama, kao što su francuska, engleska, italijanska, oba termina imaju istovjetno značenje (Bošković-Stulli 2018). Za predaju se može kazati kako je, za razliku od bajke ili narodne pripovijetke, pojednostavljena i najmanje organizirana i ukrašena forma, ali ono što je zajedničko svim ovim spomenutim žanrovima jeste da govore o događajima iz prošlosti koji nisu *historijski ovjereni*. To posebno vrijedi za predaju. S obzirom na mnoštvo različitih mišljenja o *predajama*, ovaj pojam ni do danas nije upotpunosti rasvijetljen i jednoznačan. U tom smislu, prema nekim autorima, možda „najveću prepreku predstavlja građa, koja se razlikuje od jedne do druge usmene tradicije što otežava uspostavljanje jedinstvenog kriterija za određivanje pripadnosti ovoj usmeno-književnoj vrsti“ (Dervišević 2022: 93). Prema Andre Jollesu (2000: 61) on je evoluirao i poprimao različita značenja, ponekada noseći čak i potpuno negativno značenje, osobito u onom vremenu kada su *predaju* doživljavali ne samo kao nešto suprotstavljeno povijesti i istini, već i klevetničko. Raniji autori, poput Rankea i von Sydowa, su pripisivali predajama „objektivno neistinit i izmišljen sadržaj koji se nije mogao dogoditi već je oblikovan pripovijedačkom darovitošću naroda“ (Degh, Vazsonyi 2018: 323). Jedno vrijeme se na nju gledalo kao na specifičan izvještaj o prošlosti koji se prenosio s koljena na koljeno, da bi na kraju, u modernoj kritici, ona postala „naivna povijesna priča koju je, pri njezinu lutanju, preobličila pjesnička sposobnost pučke naravi, u vidu slobodna ostvarenja narodne mašte, koja je svoje tvorevine nadovezivala na važne događaje, osobe, mjesta“ (Jolles 2000: 61).

Ono zbog čega se predaja kao specifičan usmeni žanr potcjenjivala u istraživanju velikog broja ranijih folklorista i historičara književnosti je upravo njena težnja da svoj sadržaj, za razliku od bajke, prikaže istinitim. Iako i pripovijedač i njegova publika najčešće vjeruju u istinitost predaje, to je formalno teško dokazati, bez obzira što je narod iz kojeg je ona iznjendrena predaju smatrao *činjenicama*, ili *ranijim činjenicama* (Degh, Vazsonyi 2018: 327). Ipak, zahvaljujući nekim savremenim autorima, predaji se vraća kulturalni kredibilitet koji je ona, uostalom, stoljećima, na drugi način u nekim svojim oblicima uživala u mnogim društvenim zajednicama. U istraživanju Linde Degh i Andrewa Vazsonya naglašavaju se neke specifične dimenzije *predaja* kao što je *pitanje vjerovanja*, što je prema ovim autorima jedan od ključnih faktora za razumijevanje žanra. U predaji se, tako, ne bi trebala, kao što je

ranije bio slučaj, razmatrati tzv. objektivna ili *historijski ovjerena* istina, koja, između ostaloga, i ne može biti dostupna prenosiocu predaje, već prije svega komunikacijski kanal, koji oni nazivaju *cijev predaje* kroz koji se uspostavlja specifičan suodnos pripovijedača i slušatelja, gdje se predaja *oblikuje, stvara i preobražava*, što predstavlja čin *procesa predaje* (Ibid. 325). U predajama je tako „saradnja govornika/kazivača i njegove publike mnogo prisnija nego u oblikovanju bilo kojeg drugog prozno-pripovijedačkog žanra“ (Ibid. 325). Štaviše, za razliku od usmenog kazivača koji prenosi bajku, junačku pjesmu, baladu ili neku drugu bogatije ukrašenu usmenu formu, i koji je priznat kao *samosvjestan umjetnik*, kazivač u predajama, ustvari je „samo jedan od skupine čiji članovi dijele isto znanje i ponašaju se kao publika ili često kao njegovi pomoćnici, suradnici u priči“ (Ibid. 330). U tom su pogledu od presudne važnosti za nastanak i funkcioniranje predaja religija, tradicija i sustav vjerovanja jedne zajednice. Jer jedan kolektiv „ne bi stvarao predaje da nema zajednički temelj koji ih podupire“ (Ibid. 331)

Predaje, prema tome, nemaju zadatak da se dopadnu publici, koliko da prenese neka određena znanja i vjerovanja. U tom smislu su neki istraživači odricali predajama njihov umjetnički karakter, da bi na kraju, Maja Bošković Stulli (2018: 221) kompromisno ustvrdila kako su predaje neka vrsta hibridne forme „sa umjetničkim ali i životnim funkcijama“

Savremena istraživanja su od posebnog značaja i za shvatanje usmenih predaja o evlijama kojima se bavimo u ovom radu. Ako ne obratimo pažnju na njihov specifičan kontekst i tradiciju iz koje su ponikle, a baziramo se isključivo na istragu historijskih činjenica, mogli bismo zapasti u zamku ranijih istraživača i folklorista. U islamskoj tradiciji ovaj žanr je uvijek bio veoma popularan. Nema gotovo nijedne muslimanske zajednice koja ne posjeduje svoju tradiciju priča o evlijama, koje su se kazivale po tekijama, obrazovnim institucijama, ali i svakodnevno među običnim narodom. U određenom periodu od usmenih kazivanja ove priče su pretočene i u pisanu formu. Od pisanih djela o evlijama, među najznačajnijim su *Spomenica dobrih* Feridudin Attara, te *Sufije Andaluzije* Šejhul-ekbera Muhjiddina Ibn Arebija, ali, također, gotovo da ne postoji nijedan klasični sufijski autor koji se, direktno ili indirektno, nije bavio životima svojih prethodnika. I u novije vrijeme zapadni istraživači, poput Martina Lingsa ili Clauda Fielda, zanimali su se za ovu temu. Međutim, ishodište i prirodu takvih kazivanja kod muslimana svakako treba tražiti u Kur'anu, iz kojega muslimanska tradicija crpi cjelokupnu životnu filozofiju, ali i afinitet prema određenim umjetničkim oblicima i kulturnim obrascima. Za nas je, zato, od posebne važnosti priča o Musau (Mojsiju) i Hidru (Pandža-Čaušević 1937: 352) koja, u ovom slučaju,

čini se, zauzima gotovo arhetipsku poziciju. Susret jednog od Božijih poslanika i *običnog* Božijeg roba slojevita je pripovijest koja omogućava mnogostruka čitanja i u tom pogledu nudi specifične i složene odgovore onima koji su na različitim razinama duhovnog puta. U tom kazivanju, već na prvi pogled, uočavamo suprotstavljenost dva različita koncepta znanja i poimanja svijeta. Sa jedne strane razumsko znanje, postavljeno u okvir vremena, prostora i uzročno-posljedičnih veza, koje predstavlja Musa (Mojsije), a sa druge ono duhovno, tajno i skriveno, nadvremeno znanje, koje Uzvišeni Bog daruje kome hoće, a u ovom slučaju ga predstavlja Hidr, *obični* Božiji rob. Mnogo je takvih i sličnih susreta bilo i kasnije, a oni su predstavljeni upravo kroz predaje i priče o sufijским prvacima i njihovim neobičnim učiteljima, među kojima su najpoznatiji: susret Dželaludina Rumija i Šemsudina Tabrizija, Junusa Emrea i Taptuk Emrea, te mnogo drugih sličnih priča i narativnih obrazaca.

BOŠNJAČKE PEDAJE O EVLIJAMA

U bošnjačkoj tradiciji priče o evlijama igraju jednako značajnu ulogu kao i u većini drugih muslimanskih zajednica. I u njima su u prvom planu nesvakidašnji događaji i natprirodne pojave, koje su uvijek rezultat iznimne pobožnosti i uvida u vanvremena i tajna znanja njihovih vinovnika. Međutim, u našem slučaju, nekada znaju biti povezane i sa značajnim historijskim događajima i borbom naroda za pravdu, tako da ih Aiša Softić (1997) sa pravom uvrštava u grupu historijsko-religijskih predanja. Duhovni prvaci i evlije koje bilježe narodne predaje u Bosni i Hercegovini svakako nisu pustinjaške askete, već često nosioci borbe za pravdu, predvodnici zanemarenog i potlačenog naroda, kakvi su, recimo, Abdulvehab Ilhamija ili Hasan Kaimija. Oni su kritikovali tadašnju vlast, ali i vjerske velikodostojnike koji su, umjesto u službi narodu, bili u službi ličnih interesa, kompromitirane vlasti i države. U takvom tipu predaja imamo mnogo historijskih činjenica, ali i, kako ističe Softić (1997: 15), mnogo fantastike i bajkovitosti, kao što je slučaj sa stvarnom smrću Dželaludin-paše i načinom na koji je umro u narodnim predajama. Presudnu ulogu u pamćenju ovih predaja imali su derviši koji su posjedovali utjecaj u narodu, a često nisu bili naklonjeni vlasti.

Najveći broj narodnih predaja o evlijama ipak su lokalnog karaktera. Nema gotovo nijedne bosanske čaršije koja ne pripovijeda o svojim duhovnim prvacima i neobičnim događajima u vezi sa njima. Tu svakako prednjači Sarajevo sa ličnostima kao što su Merdžan-kaduna, Žuti Hafiz, šejh Ibrahim Bistrigija, Muslihudin Čekrčija, Sulejman Jakubović i drugi. Prema Esmi Smailbegović (1998: 701), koja se bavila

predajama o sarajevskim evlijama, postoje dva osnovna tematska tipa ovih predaja: o duhovnim vrlinama glavnih aktera i o čudesima i neobičnim sposobnostima kao što su: neobično brzo putovanje kroz prostor, proročki dar i vidovitost.

U tom velikom broju predaja i legendi, od onih gdje su ovi duhovni prvaci bili društveno angažirane osobe i onih koji su, s druge strane, bili askete i izuzimali se iz društva, veoma je specifičan slučaj Mustafe Ejubovića – Šejh Juje. Sa jedne strane, on je lokalni evlija duboko uvažen među običnim narodom i okružen nesvakidašnjim pojavama, dok je, s druge strane, hercegovači muftija i naučnik poznat širom Osmanskog carstva, dakle, ličnost koja spaja mističku i racionalnu dimenziju ljudskog identiteta. O njemu ne samo da postoje stvarni podaci, bazirani na autobiografskim bilješkama iz njegovih djela, veći pisane biografije koje su priredili njegov učenik Ibrahim Opijač i pjesnik Huremi. Naslanjajući se na mnogobrojne podatke o Mustafi Ejuboviću kasnije će o njemu pisati Safvet-beg Bašagić, Hazim Šabanović, Hifzija Hasandedić, a u novije vrijeme Mustafa Ejubović će biti predstavljen i kroz svoja djela, od kojih su neka prevedena na bosanski i komentarisana. Na osnovu današnjeg uvida u njegov život i pisana djela, za većinu autora on slovi kao ozbiljan naučnik 17. i 18. stoljeća u Bosni i Hercegovini i šire.

To što o njemu ima mnogo više podataka nego i o jednoj drugoj našoj ličnosti iz usmenih predaja i što pred sobom imamo naučnika i uticajnog čovjeka, neće naštetiti Šejh Juji iz legendi i priča, iako su neki od historičara i priređivača zapali u pozitivističku zamku tvrdeći kako je konačno došlo vrijeme da se objelodani ko je Šejh Jujo i da on nije neko o kome su pripovijedane nestvarne i fantastične priče. U ovakvom stavu, kao prvo, prisutna je jedna tipična predrasuda da evlija ili bogougodnik mora biti neko ko je, u potpunosti, izvan konvencionalnih tokova društva i nauke i ko u ruci jedino nosi tespih i serdžadu (a Šejh Jujo se svojim naučnim radom svakako ne uklapa u takvu sliku), a, kao drugo, posrijedi je jedan krajnje rigidan stav da su usmene predaje rezultat praznovjerja i da su čudesa i nadnaravne pojave samo i jedino priče za raspirivanje mašte siromašnom duhu kolektiva.

U tom smislu, Muhamed Mujić, priređivač Opijačeve biografije, koja je prvi put u prijevodu na bosanski jezik predstavljena našoj javnosti 1956 godine, sasvim u duhu ideoloških konjunktura vremena, kazuje:

„Nasuprot ovakvim njegovim kvalitetima, tokom vremena se među manje-više neukim i primitivnim narodnim slojevima Šejh Jujinoj ličnosti počeo pridavati neki svetački karakter. Čak se počelo vjerovati da on, iako mrtav, može pomoći čovjeku. I ljudi su se molili na njegovom grobu, vjerujući da će im se molba uslišati i želja ostvariti. Želeći da muslimansku javnost

pravilno informišemo o ličnosti Šejh Juje i da istovremeno razbijemo sujevjerja, koja moguće tu i tamo još postoje u vezi sa njegovom ličnošću, odlučili smo da na ovom mjestu objavimo biografiju Šejh Juje na arapskom jeziku, iz pera Ibrahima Opijača, jednog od njegovih zahvalnih učenika. Vjerujemo da će ona, bar u najgrubljim potezima ukazati na njegove visoke, moralne, pedagoške i naučne kvalitete; na njegovo mjesto u prošlosti bosansko-hercegovačkih muslimana i istovremeno dokazati da pri njegovoj ličnosti nije bilo ničeg nadprirodnog, po čemu bi mu se kasnije pridavao neki svetački karakter.“ (Opijač 1956: 10)

Ne samo da nas autor ovog uvodnika i priređivač Opijačeve biografije nije ubijedio da su predaje o Šejh Juji tek plod trivijalne fantazije i neobuzdane mašte, već očigledno nije pažljivo pročitao Opijačevu biografiju kojoj je napisao predgovor. Iako u samoj biografiji, koliko god skromnoj i nedorečenoj, ima mnogo direktnih i indirektnih dokaza da je Šejh Jujo bio po mnogo čemu posebna i nesvakidašnja pojava, o čemu ćemo kasnije iscrpnije pisati, već i ono što priređivač spori, kao najveću moguću izmišljotinu i sujevjerje, pobija sam Šejh Jujo, kada je svom učeniku Ibrahimu rekao:

„Molim Boga –neka mu je uzvišena vlast – da svakom onom ko bude imao neriješenih pitanja u nauci poslije moje smrti, otkriju na mome grobu! ‘Života mi, ja sam se osvjedočio da je njegova duhovna snaga veća od fizičke!’“ (Opijač 1956: 17)

MUSTAFA EJUBOVIĆ – STVARNI ŽIVOT

O životu Mustafe Ejubovića među prvima jepisao Ibrahim Opijač, njegov učenik, koji za sebe tvrdi da je i njegov nasljednik u znanju i učenju, iako o tome iz nekih drugih izvora ne saznajemo ništa pouzdano. Ipak, iz samog teksta, ali mnogo više iz povremenih digresija koje govore o njegovom privatnom životu, možemo saznati koliko je Ibrahim Opijač poštovao svoga učitelja i u kakvom odnosu je s njim bio:

„Profesor-kapacitet, teoretičar i stilista je gospodin veliki učenjak Mustafa, sin Jusufa, sina Muratova, Mostarac – neka ih Stvoritelj svjetova smjesti u najviše dijelove raja! Njegove plemenitosti i dobrote su me obasule i osvojilo me njegovo dobročinstvo i ljubaznost. Pošto sam ja bio u srodstvu (s njim) i jedan od obrazovanih ljudi – neka ga Uzvišeni Bog najljepšom nagradom nagradi – to sam jedno izvjesno i kraće vrijeme bio pod njegovim časnim odgojem, a on mi je ukazivao krajnju pažnju – neka mu Uzvišeni Bog ukaže pažnju najvišim počastima u raju! Ukazao mi je put ka postizanju visokih položaja, sticanju obrazovanja i odbacivanju svega što je nisko. I ja sam bio korektan služeći mu, po prirodi težeći za njegovim društvom

tako da je čak među nama postojala velika ljubav, kao između roditelja i djeteta. I štaviše, držao me je kao svoje dijete – neka ga Onaj koji „nije rodio i nije rođen“ obaspe Svojom milošću.“ (1956: 11)

Već na samom se početku naglašava se, što je bio i običaj tadašnjih biografija, svrha pisanja, gdje autor ističe kako je ovo jedna vrsta oduženja učitelju, poklon njegovim prijateljima i dar njegovim poštovaocima. Iako je Opijač, kako kaže, kraće vrijeme bio Jujin učenik, njegova pojava ga je zadivila tako da je sam zažalio, nakon što je učitelj preselio, što nije bio uz njega cijeli svoj život.

Iz ove, za današnje prilike, skromne biografije, saznajemo da je Mustafa Ejubović rođen 1650/51. godine u Mostaru i da je i njegov otac Jusuf bio, također, jedan od zapaženih učenjaka. U Mostaru, u svojoj ranoj mladosti učio je nauke pred šejhom Ahmedom Opijačem, muftijom Hasanom i šejh Smailom, mostarskim kadijom.

„Bio je oštrouman, inteligentan, talentovan i velike nadarenosti, da ovi učeni ljudi nisu mogli da riješe neka teška pitanja koja je on postavljao. Tad se svojom sposobnošću isticao iznad svojih drugova i na njega se prstom pokazivalo među prijateljima.“ (1956: 12)

Kako je Mostar za njega brzo postao skromna sredina kada je u pitanju nauka, Mustafa Ejubović odlazi u Carigrad 1677. godine gdje je ostao petnaest godina. Za to vrijeme je učio pred najvećim alimima tadašnjeg Carstva, pa i sam postao jedan od najuglednijih. Uz rezervu prema panegiričkom maniru tadašnjih biografija spomenućemo i to da je, kao prvak u nauci ali i u duhovnom odgoju, uziman za primjer čovjeka koji je u vremenu kada je nestajalo interesa za pojedine znanosti, on bio taj koji se njima bavio i činio da se ne zaborave. Bio je lični učitelj djeci osmanskih paša i uglednika. Kada je u Mostaru umro tadašnji muftija Hasan, njegovi prijatelji su mu poslali pismo, tražeći da se on prihvati te uloge. Iako ga je u Carigradu čekala svijetla budućnost, jer je, po svojme ugledu i znanju mogao birati poziciju, odlučio se vratiti u rodni Mostar i tim povodom je izrekao rečenicu, koja je ostala poznata i uzima se, gotovo, kao poslovice: ***Da nije ljubavi prema domovini, propale bi slabe zemlje***. Mostarski muftija postao je 1692/93.

„Njegova muftiska dužnost trajala je koliko i njegov boravak u Carigradu. Bio je muftija sve do smrti u spomenutom gradu. Svijet mu se obraćao u stvari izdavanja decizija (fetve) i rješavanja teških pitanja. Našu zemlju je preporodio slatkom naukom i krijepošću! U svoje vrijeme iskorijenio je tvrdoglavost i neznanje. Svakog ko je žedan, napojio je iz mora nauke i po-božnosti.“ (1956: 15)

Pored muftijske dužnosti u Mostaru je predavao gotovo sve islamske nauke, a također i stilistiku arapskog jezika. Među učenike nikada nije došao neraspoložen, jer su njegova ljubav i žudnja prema nauci, kako ističe Opijač, bile pretjerane. Toliko je bio popularan među učenicima da bi se dok je šetao kroz Mostar i išao prema medresi za njim uhvatio red učenika, što mu je stvaralo nelagodu jer je bio skroman. Iako je bio muftija i muderis nikada nije dozvoljavao da njegovu učionicu održava i opslužuje neko drugi. Čistio je i meo, ložio i palio svjetiljku kao i svaki drugi ponizni rob, a tako se u svakoj prilici i ponašao. Kada bi bio s nekim u društvu ne bi ustao sve dok nekoga ko je bio tužan i u brizi ne bi oraspoložio u učinio veselim. Bio je duhovit i prijatan. Volio je pripovijedati o dobrim prethodnicima i znao njihove biografije, a bio je i veliki ljubitelj muzike i pjesme, pa je i sam znao zapjevati i oraspoložiti društvo.

„Jedna od njegovih vrlina je da on nije dozvoljavao da se u njegovom društvu ma o kome loše govori. Govoraše: „Kada bi neko imao hiljadu mana, a samo jednu vrlinu, nju spomeni, a ne spominji drugo, jer svaka se ovca vješa za svoj papak“. A kada bi mu neko napravio neko zlo, odvratio mu je dobrim. Prilikom molitve govoraše: „Uzvišeni Bože, naputi me da dobro činim onome ko mi je neko zlo napravio. Ustinu Bog zna i prema djelu nagrađuje i čovjeka koji ima vid i slijepca.“ (1956: 16)

Dug je spisak Ejubovićevih pisanih djela. Uglavnom su to rasprave, komentari i glose, kao najznačajniji diskurzivni žanrovi u spisateljstvu Osmanskog carstva¹⁷. i 18. stoljeća. On ih je lično pobrojao, a taj sačuvani spisak neki pripisuju Salihu, navodno njegovom sinu, iako Ibrahim Opijač navodi da Mustafa Ejubović nije imao svoje djece. Među najznačajnim djelima su: *Rasprava o disputaciji*; *Komentar Zamahšerijevog djela o jeziku (gramatika-sintaksa)*; *Komentar na superglosu Atirijieve disputacije o filozofiji religije*; *djelo Hulusatu-l-adab*; *Glosu na djelo šejhul-islama Harevije o stilistici arapskog jezika*; *Komentar poeme Al-Lamiyyah o filozofiji religije*; *Komentar na djelo Aš-Šamsiyya o logici*; *Komentar Taftazanijevog djela o logici i filozofiji religije itd.* (Mrahorović 2001: 212)

U Opijačevoj biografiji u prvom planu i jeste Ejubovićev naučni rad. Iz onoga što je napisano možemo zaključiti da je nedvojbeno bio Šejh Jujin učenik, ali više u nauci i formalnim znanostima, negoli u duhovnom putovanju. Međutim, bio je opčinjen njime i itekako svjestan njegove duhovne veličine. Iako nije previše govorio o njegovom privatnom životu, niti direktno pisao o njegovim kerametima i nesvakidašnjim događajima koje bilježe narodne predaje, uz njegovo ime je uvijek

koristio uzrečicu *kaddesse sirruhu*¹, što ide samo uz imena sufijskih pirova i velikih evlija. Da ništa drugo nije kazao, to dovoljno govori o Opijačevoj percepciji svoga učitelja.

Hazim Šabanović (1973) predstavlja Šejh Juju kao markantnu ličnost i najplodnijeg bošnjačkog pisca na prelazu iz 17. u 18. stoljeće. I on ističe kako Opijačeva biografija predstavlja osnovu Ejubovićevog stvarnog života, dok je druga njegova biografija, pjesnika Huremija, manje važna, jer ne donosi neke nove podatke. Šabanović ističe njegovu važnost i kroz činjenicu da ga spominju i međunarodni istraživači, među kojima Brokelman u *Historiji arapske književnosti*, a spomenut je i u drugim međunarodnim leksikonima (Sami, Sureyya i dr.) (Sami, Sureyya i dr. 1973: 391). Šabanović ističe njegovo originalno ime i u dilemi je vezano za prezime Ejubović koje, prema njemu, tada nije bilo poznato u Mostaru:

„Ovaj pisac je u našem narodu opće poznat pod imenom Šejh Jujo, a njegovo potpuno ime glasi: Mustafa Yuyi bin Yusuf bin Murad Ayyubi-zade al-Mostari al-Bosnawi. Odakle mu nadimak Juji odnosno Jujo i da li se zvao Ejubović ili Ejubić sada se ne zna, jer danas niko više na pamti da je nekada u Mostaru živjela porodica Ejubovića ili Ejubića, što sasvim jasno proizilazi iz navedenog turskog oblika njegovog prezimena.“ (1973: 391)

Šabanović (1973: 397), također, ističe da o njemu postoje brojne legende, ali ih ni u kom slučaju ne obezvređuje, već, štaviše, ističe kako su one sačuvane upravo zbog njegove posebnosti i uzornog života. Navodi nam također i podatak da je Šejh Jujo prepisao djelo *Fethu-l-esrar*, a ilhamom (nadahnućem) mu je naređeno da napiše na taj tekst i svoj kometar, što nam upravo govori o njegovom duhovnom položaju i posebnosti.

O Šejh-Juji pisao je i Safvet-beg Bašagić, uvrstivši ga u svoju znamenitu studiju *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti* (1986), iako se Mustafa Ejubović, koliko znamo, nije direktno bavio književnim radom, što za Bašagića i nije bilo problematično s obzirom na tada široko poimanje spisateljskog rada unutar islamsko-orijentalnog kulturnog kruga. Poglavlje o njemu započinje citatom na arapskom jeziku upravo iz Opijačeve biografije, a onda kazuje kako su prošle dvije stotine godine kako je Šejh Jujo zaklopio svoje oči, i da su Mostarci u međuvremenu zaboravili mnogo odličnih djedova, ali Šejh Juju nisu nikada. U Mostaru, prema Bašagićevim riječima, „majka o njemu pripovijeda sinu kao o dobrom čovjeku, koji je svojim pobožnim i uzornim životom stekao čast evlije“ (1986: 159). Bašagić ističe i toda Mostarci čuvaju brojne anegdote o njemu i njegovom životu te kako od Šejh-

---

1. ar. (neka je posvećena njegova tajna)

Jujine duše imaju korist čak i poslije njegove smrti. Ali, također, naglašava i njegovu ljubav prema rodnoj grudi, što je bio jedini razlog da se iz Carigrada vrati u Mostar, ističući njegovu izreku: *Da nije ljubavi prema domovini, opustile bi hrđave pokrajine.* (1986: 160)

USMENE PREDAJE O ŠEJH JUJI

Onaj ko je imao priliku odrastati u Mostaru i okolini, sasvim sigurno mogao je čuti neku od predaja o Šejh Juji. Toliko su ih stariji ljudi pripovijedali da se mogao steći dojam kako je Šejh Jujo sinonim za evliju (dobrog), pa stoga i ne čude neke priče koje se pripisuju ujedno i Šejh Juji i nekim drugim evlijama. Međutim, ipak je mnogo više onih kazivanja koja se pripisuju samo njemu i većina takvih kazivanja su obilježena lokalnim toponimima i karakterističnom leksikom. Tih priča i kazivanja u ranijim vremenima sigurno je bilo mnogo više, a danas su samo neke dospjele do nas. Za te lokalne predaje bili su zainteresirani i književnici, Hamza Humo npr, a ponajviše Alija Nametak koji je bio ijedan od najmarljivijih sakupljača usmenih predaja u Bosni i Hercegovini. Predaje o Šejh Juji su ostvarene u oba oblika koja, pišući o morfologiji predaje, u svom istraživanju spominje Oldrich Sirovatka (2018 : 209) – u izvornim autentičnim predajama i stiliziranim obradama. Istraživači predaja, u pravilu, uvijek su davali prednost sirovoj predaji, koja u stvari i nema svoj jasno naznačen početak i kraj, a „slijed motiva je linearan i slobodan, što je čini nestalnom i lepršavom“, dok stiliziranje predaja, koliko god bilo dopadljivo čitaocima ili slušaocima, narušava njenu prvobitnu kompoziciju i motivsku strukturu.

U tekstu *Šejh Jujo u narodnoj predaji* Alija Nametak (1932: 208) govori o njegovim biografima i faktografskim podacima, ali i ističe i nekoliko predaja. U jednoj od najglasovitijih predaja o Mustafi Ejuboviću koja je bila zabilježena čak i izvan Mostara, u Kladnju, (u rukopisu Ćazima Ruščuklije), čiji je rad Nametak pronašao u redakciji *Novog behara*, kaže se:

„Priča se, da je nekakav „duka“, knez, valjda iz Vlaške, imao jedinca sina, pa mu je uzeo kao druga jedno siroče, s kojim je njegovo dijete raslo i zajedno se odgajalo, tako da je u svačemu bilo ravno kneževu sinu. „Duka“ je siroče gledao kao i svoje dijete, a i njega je siroče smatralo svojim ocem. Desilo se, kad je ovo dvoje djece odraslo do muževne dobi, da je „duka“ umro, a njih obojica započеше borbu za kneževsku vlast. Ili su ta djeca bila tako slična da se nije poznavalo koje je dukino, a koje siroče, ili su izumrli oni, koji su bili na kneževu dvoru, kad je on uzeo siroče u svoj dvor, nastao je spor oko toga da li da obojica naslijede kneza ili samo onaj

koji je znao za se da je knežev sin, dok je i drugi, koji je u dvor došao kao siroče, tvrdio da mu je „duka“ otac. Spor se nije mogao nikako u Vlaškoj riješiti, pa pošalju izvještaj u Carigrad, da im Šejh-ul-islam presudi. Ali ni tamo nisu znali kako bi presudili, pa pošalju tatara u Mostar, da Šeh Jujo tu stvar prouči i riješi. Rekoše: „Ako on to ne zna, neće niko ni znati“. Pojahao tatar na ata, pa put Hercegovine. Dođe u Mostar, a tu mu rekoše da je Šeh Jujo otišao u Bijelo Polje, gdje je imao imanje, kamo bi ljeti isptrljavao. Tatar pođe odmah u Bijelo Polje i kod Zalika susretne jednog hodžu. Upita ga: „Znaš li ti, gdje bih mogao naći Šeh Juju?“ „Ja sam, šta ti trebam?“ Tatar sjaše s konja i izvadi mu pismo. Šeh Jujo čučne ukraj ceste, pročita pismo, izvadi iz džepa papira, a iza pasa divit, pa napisa rješenje i dade ga tatarinu. Evo kako je on presudio: Treba otkopati mrtvaca, izvaditi mu jedno rebro, oprati to rebro i staviti ga u jednu posudu čiste vode. Tada treba uzeti po jednu kap krvi od ove dvojice, koji tvrde da su dukina djeca i pustiti kap da kane na vodu. Kap krvi od pravoga djeteta će pasti ravno na kosti, s njom će se sastaviti, a onoga drugoga, ako nije sin, razliće se po vodi. Tada će samo sin naslijediti oca.“

Predaja zorno svjedoči o spomenutoj dvojnosti Jujina identiteta, odnosno spoju racionalnog i nekonvencionalnog, čemu doprinosi i prikladna ambijentacija same priče – „sudenje“ se ne odvija ni u kakvim zvaničnim prostorijama nego na cesti, Jujo „čučne“ i na licu mjesta piše „rješenje“, a sve to implicira težnje širokih masa, čije mišljenje predaja kao žanr i reprezentira, za pravednom vlašću bliskoj narodu koja povjerenje stiče pravičnošću, a ne materijalnim simbolima moći.

U istom tekstu Nametak ističe još jednu kraću predaju koja je govorila o Jujinoj vidovitosti. U njoj se kaže kako su Šejh Juju htjeli iskušati neki obijesni mladići koji su ga pozvali da njihovom umrlom drugu klanja dženazu. Međutim, kako bi ga prevarili, u tabut je legao živ i zdrav čovjek. Kada su se poredali Šejh Jujo se okrenu i upita ih: *Ali ćemo klanjati mrtvom, ali živom?* Oni su se zgledali i odgovorili mu da treba klanjati mrtvom. Kada se dženaza sklanjala i on otišao, ovi provjeriše svoga druga, a on je ležao mrtav.

Ove dvije predaje će Nametak kasnije impostirati u svoju umjetničku priču *Šejh Jujo*, objavljenu, prvo 1942. godine u časopisu *Osvit*, a kasnije i u zbirci priča *Trava zaboravka* (1966) i napraviti će tako od klasične narodne predaje, koja je po običaju kratka i jednostavna, proširenu i stiliziranu umjetničku tvorevinu, koja ima svog okvirnog pripovijedača i smještena je u njegovo djetinjstvo. Pored ove dvije predaje u istom tekstu Nametak ističe i dvije njegove glasovite izreke koje bilježi i većina drugih istraživača:

„Priča se da je šeh Jujo jednom rekao: „Kojemu se djetetu ne da u nauci, neka mi za četrdeset dana prouči Jasin, pa će mu se otvoriti za učenje“. Muslimanska su djeca išla izjutra svako jutro za četrdeset dana pred Jurjev do Šeh Jujine turbe, gdje bi prije sunca svako proučilo Jasin za dušu Šeh Jujinu. Kažu da je to pomagalo, a čini mi se da se ovaj običaj izgubio. Priča se i druga slična verzija, da je Šeh Jujo rekao: „Ako je što kome muškil (mučno), neka mi pohodi kabur za četrdeset jutara, pa će mu s božjom pomoći oblakšati“. (1932: 209)

Hamza Humo se također zanimao za predaje o Mustafi Ejuboviću. U svom tekstu „Šejh Jujo“, objavljenom 1956. godine, ističe sljedeću predaju:

„Pošao Šejh Jujo u Vrapčiće na kobili. Neki trgovac iz Sarajeva imao je pred njim parnicu u Mostaru, pa što nije bio siguran da će je dobiti, pokuša da podmiti kadiju Šejh Juju i pristade za njim vičući: „Efendija, efendija, koliko ti kobila ima nogu?“ Čuvši to, Šejh Jujo sjaha s kobile i počeo glasno brojati: jedna, dvije, tri, četiri – pa doviknu trgovcu: Četiri! – i opet uzjaha na konja. „A, ovaj broji kobili noge. Ovaj se ne da podmititi“, reče trgovac.“ (Humo 1959)

Postoje još i tri predaje koje sam, pored ovih koje spominju Nametak i Humo, lično osamdesetih godina, još kao dijete, slušao o Šejh Juji i nisam ih kasnije pronašao zapisane ni u jednom tekstu koji mi je bio dostupan.² U jednoj se govori kako je neko od Šejh Jujinih bliskih prijatelja u petak držao hutbu, a Šejh Jujo zakasnio i stao u posljednje safove u blizini džamijskih vrata. Kada je hutba završena i imam predvodio namaz, u onom dijelu kada su, na sjedenju, svi u sebi učili molitve, Šejh Jujo je prekinuo tišinu i gromoglasno viknuo: *Za trs³ brate, ja za šta ćeš!* Kada se namaz završio usljedilo je negodovanje svih prisutnih, jer je poznato da se namaz kvari ako se progovori bilo šta što nisu kur'anski odlomci ili dove. Takvo nešto je, u tom trenutku, zato, bilo ravno bogohuljenju, posebno što je bilo izgovoreno iz muftijinih usta. I taman kada je trebalo doći do nekog većeg incidenta, imam je smirio ljude riječima: „Nemojte ga ljudi kuditi, nije do njega, ja sam krivac. Dok sam bio u namazu, nisam razmišljao o molitvi i onome o čemu bih trebao, već o tome kako ću otići danas s magaretom u svoje vinograde. Toliko sam se udubio u to da sam došao do onoga dijela kada sam bio u dilemi za šta zavezati magarca. I onda je Šejh Jujo rekao to što je rekao“.

U drugoj predaji se kaže kako je kod Šejh Juje jedne večeri na sijelu bio njegov zet. Stanovao je s druge strane Neretve, a u to vrijeme su, vjerovatno zbog učestalih nereda ili neke druge neprilike, u određeno doba noći zatvarali Stari most. I kako se

---

2. Predaje sam slušao od djeda rahmetli Mehmeda Drljevića i oca Abdulaha Hasanovića

3. stabljika vinove loze

sijelo oduljilo, zet je odjednom skočio, zabrinut da se neće moći vratiti svojoj porodici. Šejh Jujo ga je, onda, poveo sporednim putem i, na njegovo čuđenje, nisu krenuli putem prema mostu, već se spustili uz samu obalu rijeke. Kada su došli do vode, Šejh mu je naložio da stane na njegove cipele, stisne oči i, ni u kom slučaju, ih ne otvara, dok ga je on držao za ruke i učio neke njemu poznate dove. Odjednom, u djeliću sekunde, našli su se na drugoj obali i tu noć sve se dobro završilo.

U trećoj predaji kazuje se kako je Šejh Jujo brijao bradu kod jednog berbera u Mostaru. Kada je berber bio taman u pola posla, Šejh Jujo je izletio iz radnje, uzeo svoj štap i na čuđenje svih prolaznika, počeo da zamahuje štapom gore-dolje, sasijecajući zrak dok mu je čelo bilo ozbiljno i namrgođeno. Svjetina ga je posmatrala misleći da je izgubio razum, a onda se nakon nekog vremena, kao da se ništa nije dogodilo, vratio kod berbera koji je završio započeti posao. Od tog događaja prošlo je neko vrijeme, a onda su neki naši vojnici koji su ratovali za Osmanlije daleko od svoje otadžbine, kazivali kako su bili u jednoj teškoj bitci. I taman kad je neprijatelj bio gotovo da ih savlada, uletio je neki polubrijan djed koji je neprijatelja kosio svojim mačem, što je prevagnulo i preokrenulo bitku u njihovu korist.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Ovo je, naravno, mali dio poznatih predaja o Mustafi Ejuboviću – Šejh Juji. Mnoge od njih sigurno su zaboravljene, a neke se možda, još uvijek, provlače po sijelima, gdje ih neko pripovijeda, prkoseći novim surovim prilikama u kojima se, u užurbanom ritmu današnjeg svijeta, nema vremena za priču. Naročito za onu u kojoj se prepliću moguće i „nemoguće“ i u kojoj je unutarnji svijet i svijet duha važniji od onog vidljivog i materijalnog, kojim je preokupiran današnji čovjek.

Usmene predaje o dobrima (evlijama) u Bosni i Hercegovini svakako predstavljaju važan dio našeg usmenog blaga i zaslužuju mnogo veće interesovanje i pažnju stručne javnosti. Jer, na koncu, cjelokupno naše usmeno predanje, pored svog estetskog kvaliteta vrednovanog unutar književno-naučnih krugova, u prošlosti je itekako doprinosilo odgoju mnogih generacija i izgradnji našeg identiteta (vidjeti Spahić 2016), gdje su ljubav prema prirodi i čovjeku, empatija i osjećaj za pravdu i prava drugog imali nezaobilaznu ulogu.

LITERATURA:

1. Bašagić, Safvet-beg (1986), *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Svjetlost, Sarajevo
2. Bošković-Stulli, Maja (2018), "Narodna predaja – Volkssage: kamen spoticanja u podjeli vrsta usmene proze", u: Ljiljana Marks, Evelina Rudan (ur.), *Predaja: temelji žanra*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 213-231.
3. Degh, Linda, Andrew Vazsonyi (2018), "Predaja i vjerovanje", u: Ljiljana Marks, Evelina Rudan (ur.), *Predaja: temelji žanra*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 321-351.
4. Dervišević, Amira (2022), *Usmena proza Bošnjaka*, Slovo bosansko, Sarajevo
5. Deretić, Jovan (1990), *Kratka istorija srpske književnosti*, BIGZ, Beograd
6. Đilas, Milovan (2003), *Najlepše priče Milovana Đilasa*, Prosveta, Beograd
7. Humo, Hamza (1959), "Šejh Jujo", *Oslobođenje*, god. XVII, 6. juni
8. Jolles, Andre (2000), *Jednostavni oblici*, Matica hrvatska, Zagreb
9. Marks, Ljiljana, Evelina Rudan (ur.) (2018), *Predaja: temelji žanra*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
10. Mićijević, Senad (2005), *Sari Saltuk – historija i mit*, Baština duhovnosti, Mostar
11. Mrahorović, Muhamed (2001), *Filozofijska razmeđa islamske duhovnosti*, El-Kalem, Sarajevo
12. Nametak, Alija (1932), "Šejh Jujo u narodnoj predaji", *Novi behar*, br.16, str.209.
13. Opijač, Ibrahim, (1956), "Biografija Mustafe Ejubovića", *Glasnik vrhovnog islamskog starješinstva*, god.VII, Sarajevo
14. *Kur'an Časni* (1937), prijevod Muhammed Pandža i Džemaluddin Čaušević, izdao Džemaluddin Čaušević, Sarajevo
15. Smailbegović, Esma (1998), "Predaje o evlijama u Sarajevu", u: *Bošnjačka književnost u književnoj kritici* (knjiga II), Alef, Sarajevo, 701-707.
16. Sirovatka, Oldrich (2018), "O morfologiji predaje i katalogizaciji predaja", u: Ljiljana Marks, Evelina Rudan (ur.), *Predaja: temelji žanra*, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, 203-213.
17. Softić, Aiša (1997), *Antologija bošnjačke usmene priče*, Alef, Sarajevo
18. Spahić, Vedad (2016), *Književnost i identitet: Književnost kao prostor izazova u konstrukciji/reprezentaciji bošnjačkog kulturnog identiteta*, Lijepa riječ – BZK "Preporod", Tuzla

19. Šabanović, Hazim (1973), *Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Svjetlost, Sarajevo
20. Agencija Anadolija (2015), reportaža: *Manastir Ostrog-mjesto na kojem se mole ljudi svih vjera* (<https://n1info.ba/regija/a56769-unutrasnjost-manastira-ostrog/>)

MUSTAFA EJUBOVIĆ – ŠEJH JUJO: BETWEEN ORAL TRADITIONS AND DOCUMENTED BIOGRAPHY

Summary:

Mustafa Ejubović-Šejh Jujo, one of our prominent Arabic-language writers, lived in Bosnia and Herzegovina during the transition between the 17th and 18th centuries. Besides being a highly prolific author in the fields of Arabic stylistics and Islamic theology, respected not only locally but also throughout the Ottoman Empire at that time, he is also one of the significant figures in Bosniak oral traditions. Over the past few centuries, various anecdotes about him have been retold, fueling the imagination and strengthening beliefs for generations. These narratives, belonging to the genre of oral traditions about saints (evliyas) in Bosniak oral tradition, focus on the miracles and supernatural powers bestowed upon these extraordinary individuals. What is interesting in the case of this extraordinary mufti from Mostar is that, unlike other figures in Bosnian folklore, there is a wealth of biographical data and facts about him, which has led to controversial perspectives among many researchers regarding their intersection with numerous oral traditions.

Keywords: Šejh Jujo; saints; oral traditions; biography

Adresa autora

Author's address

Ali Hasanović

Behram-begova medresa, Tuzla

ali.hasanovic@yahoo.com

